

Granskning förnyelse/underhåll av VA-ledningsnätet

Tingsryds kommun

December 2022

Carl-Magnus Stenehav

Ann Sofie Vedenbrant

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Tingsryds kommun genomfört en granskning av förnyelse/underhåll avseende VA-ledningsnätet i kommunen. Granskningens syfte är att bedöma om kommunstyrelsen säkerställer en ändamålsenlig styrning och kontroll av förnyelse/underhåll avseende VA-ledningsnätet med ett långsiktigt perspektiv.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att kommunstyrelsen inte säkerställer en ändamålsenlig styrning och kontroll av förnyelse/underhåll avseende VA-ledningsnätet med ett långsiktigt perspektiv.

Revisionsfrågor	Bedömning	
Finns tydliga mål och riktlinjer avseende förnyelse/underhåll?	Delvis	
Har förnyelseplan/underhållsplan upprättats och efterlevs dessa?	Nej	
Genomförs förnyelse/underhållsåtgärder enligt plan och budget?	Går ej att bedöma	
Är nuvarande underhåll/förnyelse av VA-ledningsnätet tillräckligt?	Delvis	
Finns ett beredskapsarbete gällande VA?	Delvis	
Sker en tillräcklig rapportering till kommunstyrelsen?	Delvis	

Rekommendationer

Vi rekommenderar kommunstyrelsen att:

-verksamhetsplan tas fram avseende VA-verksamheten. Detta för att förtydliga den politiska styrningen avseende VA-verksamheten. Verksamhetsplanen bör enligt vår mening bland annat innehålla mål för verksamheten, budget, prioriteringar avseende investeringar och driftåtgärder. Även nyckeltal i form av olika statistikuppgifter anser vi som värdefulla att beakta. Vidare ser vi en fördel om exempelvis SWOT-analys (Strength, Weakness, Opportunity och Threats), omvärldsanalys och känslighetsanalys redovisas i verksamhetsplanen.

-en förnyelseplan tas fram över ledningsnätet där ledningsnätet graderas och riskbedöms utifrån förnyelsebehov. Detta i syfte att minska händelsestyrd planering och

öka den strategiska styrningen inom VA-planering. Riskbedömningen bör ske utifrån verksamhetens kunskap om ledningsnätet, filmning, åldersanalys, läckor samt drift- och underhållsstörningar. Planen bör sedan ligga till grund för årliga prioriteringar och budgetarbetet.

-årlig underhållsplan tas fram för de olika ledningsnäten och geografiska områden där det framgår vilka aktiviteter som planeras att genomföras under året. Underhållsplanen bör ha sin utgångspunkt i en riskanalys.

-se över organisationen då verksamheten anger att behovet av åtgärder av ledningsnätet är stort och att verksamheten inte har tillräckligt med resurser i form av personal.

-besluta om nivå gällande ledningsnätets förnyelsetakt. Åtgärder behöver ske för att komma till rätta med den höga andelen tillskottsvatten som indikerar att det råder en bristande kvalitet på spillvattenledningar och/eller felkopplade ledningar. En stor andel av tillskottsvatten ställer högre krav på reningsprocessen. Vidare rekommenderar vi även att kommunstyrelsen utreder ifall ledningsnätet har en tillräcklig kapacitet för 10-årsregn.

-i högre utsträckning tar del av uppföljning av VA-verksamheten. Vi ser med fördel att *Årsredovisning 2021 VA enheten* redovisas till kommunstyrelsens. Vi rekommenderar att denna redovisning kompletteras med basteknisk statistik och verksamhetsdata bland annat kring förnyelsetakt, vattenkvalitet, tillskottsvatten, nederbörd, nödavlledning mm. Redovisningen bör ske utifrån ett längre perspektiv för att kommunstyrelsen och andra intressenter ska få en ökad förståelse för verksamheten. Vidare rekommenderar vi att kommunstyrelsen följer upp efterlevnaden av bland annat VA-policy och VA-handlingsplan för att säkerställa arbetet bedrivs utifrån de politiska intentionerna.

-säkerställa en tillräcklig beredskap avseende VA samt att en dokumenterad beredskapsplan upprättas. Beredskapsplanen kan förslagsvis innehålla handlingsplaner för ett antal allvarliga händelser. Det är även av vikt att verksamheten får möjlighet att öva för att kunna hantera allvarliga händelser. Då verksamheten är sårbar utifrån kompetensförsörjning och ekonomiska resurser ser vi positivt på samverkan mellan andra VA huvudmän. Ifall samverkan ska intensifieras rekommenderar vi att den formellt tydliggörs.

-den ekonomiska redovisningen tydliggörs så att det går att följa upp investeringsutgifterna för respektive anläggningstyp (ledningsnät, anläggningsverk mm).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	4
Bakgrund	4
Syfte och revisionsfrågor	4
Revisionskriterier	4
Avgränsning	5
Metod	5
Granskningsresultat	6
Mål och riktlinjer	6
Underhåll och förnyelseplaner	8
Tillräckligt underhåll/förnyelse	11
Beredskapsarbete	13
Rapportering till kommunstyrelsen	13

Inledning

Bakgrund

I Tingsryds kommuns VA-plan beskrivs det långsiktiga arbetet för hållbar vattenförsörjning och hantering av spill- och dagvatten. VA-planen ska möjliggöra långsiktig ekonomisk planering samt utveckling av vatten och avlopp i linje med samhällsutvecklingen.

Underhåll och förnyelse av de kommunala försörjningssystemen är en betydande utmaning för Sveriges kommuner och en betydande faktor för att upprätthålla en god ekonomisk hushållning. Brister underhållet kan det leda till försämrad service och kvalitet samt att det kan bli mycket kostsamt att återställa tillgångarna till normal standard om förslitningen har blivit för omfattande. Eftersatt underhåll kan på sikt få allvarliga konsekvenser för ekonomi, säkerhet och kvalitet.

Det är av stor betydelse att underhåll av VA-ledningssystem sker kontinuerligt och långsiktigt då det berör tillgångar med mycket lång livslängd (ibland över 100 år). Som stöd för underhålls- och förnyelsearbetet är tydliga mål, riktlinjer, rutiner och planer viktiga för att kunna styra, prioritera och följa upp verksamheten utifrån perspektivet långsiktigt hållbart underhåll och förnyelse av de kommunala systemen.

I tidigare genomförd granskning har brister identifierats avseende underhåll och förnyelse av VA-ledningarna. De förtroendevalda revisorerna har efter genomförd väsentlighets- och riskanalys, beslutat om en granskning av underhåll avseende VA-ledningsnätet.

Syfte och revisionsfrågor

Syftet med granskningen är att bedöma om kommunstyrelsen säkerställer en ändamålsenlig styrning och kontroll av förnyelse/underhåll avseende VA-ledningsnätet med ett långsiktigt perspektiv.

Följande revisionsfrågor används för att svara mot syftet:

- Finns tydliga mål och riktlinjer avseende förnyelse/underhåll?
- Har underhåll-/förnyelseplaner upprättats och efterlevs dessa?
- Genomförs förnyelse/underhållsåtgärder enligt plan och budget?
- Är nuvarande underhåll/förnyelse av VA-ledningsnätet tillräckligt?
- Finns ett beredskapsarbete gällande VA?
- Sker en tillräcklig rapportering till kommunstyrelsen?

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar.

- Budget
- Kommunfullmäktiges antagna styrdokument inom området.
- Kommunallagen

Avgränsning

Granskningen avgränsas till underhåll och förnyelse av VA-ledningsnätet. Ansvarig nämnd är kommunstyrelsen. Granskningen avser revisionsår 2022.

Metod

Granskningen har genomförts genom intervjuer, genomgång av styrdokument och uppföljningsrapporter inom området. I granskningen har intervjuer genomförts med VA chef. I granskningen har vi även beaktat ekonomiskdata samt statistik.

I granskningen har vi tagit del av och gått igenom följande dokument:

- Kommunstyrelsens reglemente
- Delegationsordning kommunstyrelsen 2021-08-23 §256
- Budget 2022 med flerårsplan 2023 – 2024
- VA översikt
- VA-policy
- VA-handlingsplan
- Årsredovisning för år 2021 med tillhörande protokollsutdrag från kommunfullmäktige
- Årsredovisning 2021 VA enheten
- Nödvattenplan, reviderad 2021-03-08

De intervjuade har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

Granskningsresultat

Mål och riktlinjer

Revisionsfråga 1: Finns tydliga mål och riktlinjer avseende underhåll/förnyelse

lakttagelser

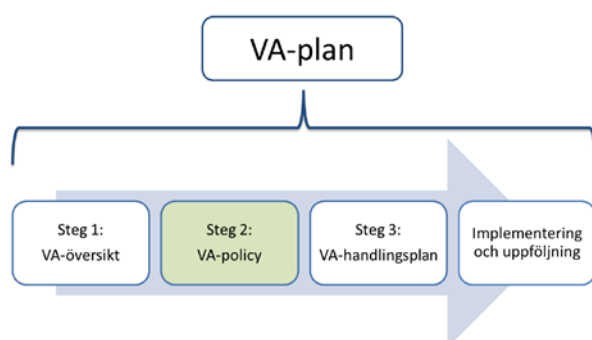
Av kommunstyrelsens reglemente¹ framgår att kommunstyrelsen ansvarar för tekniska frågor med särskild betoning på VA-verksamheten. Teknik- och utvecklingsutskottet inom kommunstyrelsen ska inom det tekniska området bland annat ansvara för att handlägga ärenden gällande förvaltning (skötsel, drift, underhåll, upplåtelse mm) av kommunens fastigheter, anläggningar och byggnader med tillhörande tomtmark. Utskottet ska även handlägga ärenden gällande kommunens verksamhet för vatten och avlopp (VA verksamhet) enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster.

Utifrån delegationsordning fastställd av kommunstyrelsen och senast reviderad 2021-08-23 §256, har kommunstyrelsen delegerat tekniska ärenden inom bland annat VA till verksamhetsföreträdare inom VA. Vilken befattning som menas med verksamhetsföreträdare tydliggörs inte i delegationsordningen.

I granskningen har vi efterfrågat verksamhetsplan för VA verksamheten. Något sådant dokument har enligt uppgift inte tagits fram. I kommunens budget 2022 med flerårsplan 2023–2024 anges att VA verksamheten för 2022 ska ha ett +/-0 resultat i driftredovisningen. Investeringsbudget för närmaste fyraårsperiod uppgår till 107 mnkr (2022; 17 mnkr, 2023; 27 mnkr, 2024; 25 mnkr och 2025; 38 mnkr). Investeringsbudgeten avser inte enbart ledningsnät utan hela VA verksamheten.

Styrande dokument

Följande styrande dokument har beslutats av kommunfullmäktige alternativt kommunstyrelsen med bäring på VA.

VA översikt

VA-översikten är en nulägesbeskrivning som berör känd information i nuläget, förutsättningar och strategiska frågor. Den beskriver hur verksamheten ser ut idag och identifierar åtgärdsbehov. VA-översikten har tagits fram under åren 2017–2018. Mindre revideringar har gjorts under år 2019.

¹ senast reviderat av kommunfullmäktige 2020-12-07, § 194

VA-policy

Tingsryds kommun VA-policy antagen den 24 juni 2019. VA-policyn beskriver hur kommunen avser att arbeta långsiktigt gällande vattenförsörjning och hantering av dag- och spillvatten. VA-policyn ligger till grund för handlingsplanen. I VA-policyn framgår ett 25-tal strategier inom följande sju områden:

- *Vattenförsörjning*
- *Avloppshantering*
- *Dagvattenhantering*
- *Ekonomi*
- *Kommunal planering*
- *Resurseffektivisering*
- *Beslutsunderlag*

De strategier som bland annat berör förnyelse och underhåll av ledningsnätet är följande:

- *Tillskottsvatten ska minska för att undvika bräddning och ovidkommande belastning i allmänna spillvattenledningar och avloppsreningsverk.*
- *Bräddning från allmänna avloppsanläggningar ska undvikas, framför allt till recipienter som är känsliga för näringsbelastning.*
- *Det ska finnas en långsiktig plan för förnyelse och underhåll av anläggningar för allmän vattenförsörjning och avloppshantering.*
- *Det ska finnas en långsiktig plan för VA-utbyggnad som möjliggör tydlig kommunikation om var vattenförsörjning och avloppshantering kommer att ordnas av kommunen respektive var den ordnas genom enskilda anläggningar.*
- *Det ska finnas fullgod beredskap för att hantera driftstörningar i anläggningar för allmän vattenförsörjning och avloppshantering.*

I granskningen har vi inte fått uppfattning att dessa strategier följs upp.

VA-handlingsplan

I VA-handlingsplanen antagen av kommunstyrelsen 24 februari 2020 specificeras de åtgärder som behöver ske för att ta sig från nuläget till det önskade läge som anges i strategierna. Handlingsplanen ska vara ett levande dokument som uppdateras efterhand som åtgärderna utförts och nya blir aktuella. Någon uppdatering av handlingsplanen har enligt granskningen inte skett. Enligt planen finns det idag fem vattenverk och sex avloppsreningsverk i kommunen. På sikt ses ett behov av att effektivisera verksamheten och endast behålla ett färre antal anläggningar och bygga överföringsledningar till dessa. För att bibehålla funktion och leveranssäkerhet krävs ett kontinuerligt drift-, underhålls- och förnyelsearbete. Enligt uppgifter behöver mängden tillskottsvatten minskas för att minska belastningen på avloppsreningsverken. I handlingsplanen anges mål utifrån de globala hållbarhetsmålen, bland annat följande berör förnyelse och underhåll:

- *Senast 2030 uppnå allmän och rättvis tillgång till säkert och ekonomiskt överkomligt dricksvatten för alla.*

- *Till 2030 väsentligt effektivisera vattenanvändningen inom alla sektorer samt säkerställa hållbara uttag och en hållbar försörjning med sötvatten för att angripa vattenbristen och väsentligt minska det antal människor som lider av vattenbrist.*
- *Bygga ut tillförlitlig, hållbar och motståndskraftig infrastruktur av hög kvalitet, inklusive regional och gränsöverskridande infrastruktur, för att stödja ekonomisk utveckling och människors välbefinnande, med fokus på ekonomiskt överkomlig och rättvis tillgång för alla.*
- *Till 2030 rusta upp infrastrukturen och anpassa industrin för att göra dem hållbara, med effektivare resursanvändning och fler rena och miljövänliga tekniker och industriprocesser.*

Enligt VA-chefen behöver VA-planen uppdateras under 2023 då lagstiftning om en vattentjänstplan att börja gälla från 2025.

I granskningen har vi fått till oss att det beslutats om en tjänstegaranti (sedan 1 januari 2013) vid avbrott i vattenförsörjningen innebärande att man inom 4 timmar ska kunna anvisa tillgång till vatten i närmaste tätort. Enligt uppgifter är detta uppfyllt för 2021 och beräknas ske även för år 2022.

Bedömning

Finns tydliga mål och riktlinjer avseende underhåll/förnyelse

Delvis.

Vi bedömer att det till viss del finns mål i VA-handlingsplanen och olika strategier i VA-policyen. Dessa är mål och strategier är mer på längre sikt. Enligt VA-handlingsplanen ska denna vara ett levande dokument som uppdateras efterhand som åtgärderna utförts och nya blir aktuella. Någon uppdatering av handlingsplanen har enligt granskningen inte skett

Verksamhetsplan med mål och strategier på kort sikt har inte beslutats.

Underhåll och förnyelseplaner

Revisionsfråga 2: Har förnyelse-/underhållsplan upprättats och efterlevs dessa?

Revisionsfråga 3: Genomförs underhållsåtgärder enligt förnyelse-/underhållsplan och budget?

lakttagelser

Dricksvattenledningsnätet består av ledningar av varierande ålder, dimension och material och har en sammanlagd längd av ca 26 mil. Problem i form av läckage eller dåligt vatten förekommer på ledningsnätet. Läckage uppstår pga. sättningar, korrosion eller att ledningar blivit försvagade av upprepade tryckslag. Dålig vattenkvalitet kan uppstå pga. dålig omsättning i ledningsnätet eller ändrad strömningsriktning. De ledningar som är mest problemdrabbade är de galvaniserade ledningarna och ledningar av eternit. Stora delar av dricksvattenledningsnätet byggdes ut på 1960-talet. Av Tingsryds kommuns ca 13 000 invånare får ca 8 000 sitt dricksvatten från något av

kommunens fem vattenverk. Spillvattennätet består av ledningar av varierande ålder, dimension och material och har en sammanhängande längd av ca 23 mil. Enligt uppgifter finns det ett stort framtida underhållsbehov vad gäller spillvattenledningar. Av kommunens ca 13 000 invånare är ca 7 800 anslutna till de kommunala avloppsreningsanläggningarna. I Tingsryds kommun finns ca 18 mil dagvattenledningar.

Enligt uppgifter har kommunen beslutat om att separera spillvattennätet och dagvattennätet med ett så kallat duplikatsystem. I vissa områden i kommunen har detta inte verkställt, vilket påverkar tillskottsvatten till reningsverken i stor utsträckning. De områden som saknar duplikatsystem gör det till största del på grund av berg som gör anläggandet mycket dyrt.

I Tingsryd kommun används begreppet underhåll inom verksamheten för de åtgärder som enbart för en viss tidsperiod avhjälper problemet. En underhållsåtgärd är alltså en återkommande uppgift. Förebyggande underhåll är insatser som handlar om spolning av ledningar, rotskärning, underhåll av diken, rökning av ledningsnät, motionering av ventiler med mera. Begreppet förnyelse innebär antingen att ledningsdelar byts ut mot motsvarande standard/kapacitet eller att kapaciteten förbättras. Det görs en åtskillnad av drift och investering där driftkostnader definieras som underhåll/lagningar av nätet och när ledningsnät byts ut klassas det som investering.

Verksamheten använder sig av ett digitalt verksamhetssystem med uppgifter kring ledningsnätet i form av digitala kartor. I verksamhetssystemet dokumenteras exempelvis ledningsförnyelser, ålder över ledningsnätet, driftstörningar. Av intervjuerna framgår att filmning av ledningsnätet skett i begränsad utsträckning.

Underhållsplan

I granskningen har vi efterfrågat underhållsplan för ledningsnätet som tydliggör vilka åtgärder som ska ske, med vilket intervall och var dessa åtgärder ska ske. Någon dokumenterad underhållsplan har *inte* upprättats. Enligt uppgifter hanteras planering av underhållet av arbetsledare rörnät och VA-ingenjör som bäst har kännedom om vad som behöver göras och när.

Förnyelseplan

Enligt *Svensk vatten* bör den långsiktiga strategin ha ett perspektiv på minst fem år. För förnyelsebehoven på ledningsnäten bör strategin ha ett ännu längre perspektiv, gärna 10–20 år. En åtgärdsplan bör ha ett tidsperspektiv på 1–3 år. Åtgärdsplanen bör innehålla konkreta, kostnadsuppskattade åtgärder. Planen bör hållas levande och kontinuerligt omprövas genom att den kopplas till uppföljningen av verksamheten varje år och till kommande årsbudget.

Förvaltningen har tagit fram en förnyelseplan för VA-ledningarna som avser både dagvatten-, spillvatten- och vattenledningar. Planen sträcker sig fram till 2033. Planen summeras endast på en övergripande nivå och inte på detaljnivå, dvs. vilka områden där åtgärder behöver ske. I granskningen har vi tagit del av en grov redovisning avseende förnyelsearbeten för perioden 2012-2017. Det saknas en dokumenterad och heltäckande analys över ledningsnätet där ledningsnätet graderas och riskbedöms utifrån förnyelsebehov.

Vid intervjuer beskrivs att VA-verksamheten och gata/park enheten har samordningsmöten varannan vecka. Även övriga ledningsägare bjuds in (nätägare, fjärrvärme etc.). Syftet med dessa möten är att informera varandra och planera för ett effektivt grävnings- och förnyelsearbetet i hela kommunen. Utifrån ledningsägarnas prioriterade arbeten kan det påverka förnyelseplanen och dess åtgärder och prioriteringar.

Genomförda åtgärder

Budget för reinvesteringar (förnyelse) i VA-nätet är enligt uppgifter baserat på erfarenheter av hur mycket åtgärder som tidigare genomförts. Löpande drift och reinvesteringar i ledningsnätet utförs i huvudsak av egen personal. Anledning till detta är främst att egen personal har en god historisk kännedom och lokal kännedom. Kommunens VA-verksamhet består av ett arbetslag som genomför mindre reinvesteringar löpande i kommunen. Externa entreprenörer används vid större arbeten.

Nedan redovisas förvaltningens uppgifter avseende budget, utfall samt budgetavvikelse för perioden 2016-2021 samt beräknade investeringsutgifter för 2022 (tkr). I granskningen har vi efterfrågat uppgifter enbart för ledningsnätet, vilket inte har varit möjligt att ta del av del pga. att detta inte specificeras. Nedan kostnader och budget avser därmed investeringsuppgifter för hela VA-enheten och inte enbart ledningsnätet. Utifrån nedan framgår att det för samtliga år finns en differens avseende kostnader och budget. Under de två senaste åren redovisas större budgetavvikelser som förklaras av att verksamheten inte har tillräckligt med personal för att genomföra förnyelsearbete enligt budget. Ytterligare en bidragande orsak till avvikelsen är att det varit svårt med att köpa in material samt att projekt försenats med anledning av att det saknats upphandlare i kommunen.

Investeringsutgifter

Investerings- utgifter tkr	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Prognos 2022 per aug
Utfall	9 919	9 300	8 799	13 316	9 100	11 300	17 300
Budget	12 700	12 000	14 152	14 491	13 700	20 800	25 347
Avvikelse	2 781	2 700	5 353	1 175	4 600	9 500	8 047

Bedömning

Revisionsfråga 2: Har förnyelse-/underhållsplan upprättats och efterlevs dessa?

Revisionsfråga 3: Genomförs underhållsåtgärder enligt förnyelse-/underhållsplan och budget?

Nej

Vi bedömer att det inte har upprättats någon tillräckligt konkret och dokumenterad förnyelse-/underhållsplan. Den förnyelseplan som finns summeras endast på en övergripande nivå och inte på en detaljnivå dvs vilka områden där åtgärder behöver ske.

Det saknas en dokumenterad och heltäckande analys över ledningsnätet där ledningsnätet graderas och riskbedöms utifrån förnyelsebehov.

Det saknas en underhållsplan som tydliggör vilka åtgärder som ska ske och med vilket intervall och var dessa åtgärder ska ske.

Vi kan därigenom inte besvara ifall underhållsåtgärder sker enligt förnyelse-/underhållsplan då dessa inte upprättats eller är tillräckligt detaljerade för att besvara revisionsfrågan. Vi bedömer dock att förnyelseåtgärder har genomförts men att det råder en alltför stor avvikelse mellan vad som har budgeterats och vad som blivit genomfört.

Vi bedömer att det är en brist att uppföljning inte specificeras tydligt vad som bokförs som investering avseende anläggningstyp (ledningsnät och exempelvis gällande investeringar i verken)

Tillräckligt underhåll/förnyelse

Revisionsfråga 4: Är nuvarande underhåll/förnyelse av VA-ledningsnätet tillräckligt?

lakttagelser

VA chefen anser att nuvarande underhåll och förnyelse av VA-ledningsnätet inte är tillräckligt i förhållande till verksamhetens bedömning av det egentliga behovet. Förnyelsetakten visar hur många meter ledningar som förnyas årligen i förhållande till hur många meter ledning som är lagd. I Sverige uppgår medianvärdet för förnyelsetakten på vattenledning (enlig Resultatrapport för VASS Drift 2019) till 0,42 % för åren 2015–2019, för spillvattenförande nätet till 0,48 % och för dagvattennätet till 0,32 %. Kommunstyrelsen har tidigare svarat på granskning, *Revisionsrapport gällande kommunens kapital i form av gator och ledningar inkl. säkerställd dricksvattenproduktion* att mål för omläggningstakt av VA-ledningar ska sättas i VA-planen. Enligt VA-chefen har man från politiskt håll inte fastställt någon förnyelsenivå. På tjänstemannanivå finns en ambition om en förnyelsetakt på 100 år vilket innebär en årlig förnyelse om 1 %. Förnyelsetakten i Tingsryds kommun uppgår under perioden (2017-2021) i snitt till 0,7%, 0,6 % och 0,1 % för motsvarande ledningstyper.

Ledningsnät

Ledningsnät	2021	2020	2019	2018	2017
Vatten km	229	228	236	236	235
Förnyelsetakt vatten %	1,8	0,2	0,8	0,8	0,2
Spillvatten km	150	152	148	195	194
Förnyelsetakt spillvatten %	0,3	0,9	0,8	0,3	Inga uppgifter
Dagvatten km	89	89	87	90	90
Förnyelsetakt dagvatten %	0,07	0,02	0,25	Inga uppgifter	Inga uppgifter

I granskningen har vi tagit del av data som visar på att svinnet mellan producerat och debiterat vatten uppgår till 9-22 % för perioden 2016-2021. Andelen svinn har över tid minskat och beror på att verksamheten genomfört riktade förebyggande insatser med

att identifiera och åtgärda läckor. Detta har skett genom användning av flödesmätare och annan utrustning för att upptäcka läckor.

VA-chefen beskriver att det finns en problematik med inläckage på spillvattenledningsnätet från grundvattnet, felkopplade stuprörsanslutningar samt områden som saknar dagvatten. Detta sammantaget påverkar belastningen vid reningsverken, vilket bland annat leder till nödavledning/bräddning. Andelen tillskottsvatten i kommunen är högt, intervallet 68 % till 114 % under perioden 2016-2021. Tas hänsyn till kommunens enskilt största abonnent ökar andelen tillskottsvatten under samma period till 100 % - 169 %.

Mängden nödavledning relateras enligt uppgifter oftast till stora nederbördsmängder. Enligt uppgifter är reningsverken i Ryd, Korrö och Linneryd de verk med högst andel tillskottsvatten. Enligt Vattentjänstlagen är kommunen ansvarig för VA-anläggningen fram till fastighetens installation, den så kallade förbindelsepunkten. Fastighetsägaren svarar för allt som ligger på fastighetens sida om förbindelsepunkten. Kommunen har rätt att koppla bort en redan ansluten fastighet om fastighetens VA-installation har väsentliga brister.

Nyckeltal

Nyckeltal	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Svinn (debiterat vatten /levererat vatten) %	9%	12%	12%	17%	20%	22%
Läckor vattenledningsnät	7	6	10	9	15	8
Översvämning källare	6	5	1	0	Inga uppgifter	Inga uppgifter
Nödavledning m3 (reningsverk och pumpstationer)	3400	8000	1800	9500	9000	Inga uppgifter
Producerat dricksvatten m3	1 007 711	1 011 634	976 040	942 393	898 940	980 391
Behandlat spillvatten m3	1 947 512	1 895 432	1 937 072	1 713 406	1 928 951	1 646 255
Tillskottsvatten (Behandlat spillvatten/ producerat vatten) %	93%	87%	98%	82%	114%	68%
Producerat dricksvatten Exkl enskilt största abonnenten m3	677 914	674 313	664 474	700 118	723 932	753 250
Behandlat spillvatten Exkl enskilt största abonnenten m3	1 689 516	1 693 784	1 786 107	1 569 251	1 804 313	1 509 192
Tillskottsvatten (Behandlat spillvatten/ producerat vatten) Exkl enskilt största abonnenten %	149%	151%	169%	124%	149%	100%

Bedömning

Är nuvarande underhåll/förnyelse av VA-ledningsnätet tillräckligt?

Delvis

Vi bedömer att nuvarande nivå avseende underhåll/förnyelse av VA-ledningsnätet inte helt är tillräcklig.

Detta görs utifrån att verksamheten inte anser att nuvarande underhåll och förnyelse av VA-ledningsnätet är tillräckligt i förhållande till verksamhetens bedömning av det

egentliga behovet. Andelen svinn avseende vatten har över tid minskat genom proaktivt arbetet med att hitta läckor och tidiga åtgärder. Förluster utifrån 2021 års nivåer bedöms indikera på en god uthållighet på systemen.

När det gäller tillskottsvatten och nödavledning ligger dessa nivåer relativt konstant över tid. Andelen tillskottsvatten bedöms som högt, betydligt mycket mer vatten tas emot vid avloppsverken än vad som produceras i vattenverken. Detta indikerar på att det finns läckor (kommunens och/eller respektive fastighetsägarnas ledningsnät) och felkopplingar som innebär att ytterligare mätningar/analyser och åtgärder behöver vidtas.

Beredskapsarbete

Revisionsfråga 5: Finns ett beredskapsarbete gällande VA?

lakttagelser

En beredskapsplan är tänkt att användas vid allvarigare händelser och i sådana situationer är det av vikt att beredskapspersonalen ha stöd och befogenheter att fatta beslut. Enligt uppgifter finns det inte någon dokumenterad beredskapsplan för VA. Verksamheten har en plan kallade *Nödvattenplan*, senast reviderad 2021-03-08. Det pågår enligt uppgifter några uppdateringar/justeringar innan denna plan ska antas politiskt.

Vid akuta driftstörningar är det enligt uppgifter alltid en av arbetslaget som är i beredskap dygnet runt och året om. Extern leverantör (grävare) är upphandlad med en inställetid på fyra timmar. Enligt VA chefen fungerar inställetiden för gräventreprenaden bra. Enligt VA chefen är verksamheten sårbar ifall det uppstår flera akuta driftstörningar samtidigt då det endast finns ett arbetslag.

Enligt uppgifter från VA chefen sker en viss form av samverkan med Lessebo kommuns VA-verksamhet avseende personal och utrustning. Något samverkansavtal mellan kommunerna har inte upprättats.

Bedömning

Revisionsfråga 5: Finns ett beredskapsarbete gällande VA?

Delvis

Vi bedömer att någon dokumenterad beredskapsplan för VA inte upprättats. Däremot finns en Nödvattenplan som är under revidering som delvis tydliggör beredskapsarbetet. Vidare finns en organisation för beredskapsarbetet både intern och extern upphandlat. Verksamhetens bedöms dock vara känslig för flera akuta störningar samtidigt.

Rapportering till kommunstyrelsen

Revisionsfråga 6: Sker en tillräcklig rapportering till kommunstyrelsen?

lakttagelser

Av kommunstyrelsen reglemente, senast reviderat av kommunfullmäktige 2020-12-07, §

194. Framgår att kommunstyrelsen bland annat ska:

- leda och samordna verksamheten inom nämndens ansvarsområde

- utforma mål, direktiv, ramar och riktlinjer för styrning av verksamheten
- ansvara för att verksamheten bedrivs i enlighet med kommunala mål och aktuell lagstiftning samt att den löpande förvaltningen handhas rationellt och ekonomiskt
- tillse att målstyrning sker genom balanserad styrning
- tillse att verksamheten regelmässigt följs upp och utvärderas, genom att tillämpa en effektiv intern kontroll.

Den rapportering som sker till kommunstyrelsen avseende VA sker i samband med årsbokslut. Enligt Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster, 50 § ska huvudmannen se till att verksamheten bokförs och redovisas i enlighet med god redovisningssed där resultat- och balansräkningar redovisas särskilt och där det av tilläggsupplysningar framgår hur huvudmannen har fördelat kostnader som varit gemensamma med annan verksamhet, och att redovisningen, när den är fastställd, finns tillgänglig för fastighetsägarna. Kommunfullmäktige fastställde 2022-04-04, § 42 kommunens årsredovisning år 2021. I årsredovisningen framgår förvaltningsberättelse, resultaträkning och balansräkning samt tillhörande noter för VA-verksamheten.

I kommunens VA-handlingsplan anges att arbetet mot de globala målen är ett kontinuerligt förbättringsarbete och så är även VA-planeringen. Uppföljning av åtgärder, såväl för att bedöma måluppfyllnad som att utvärdera om önskad effekt uppnåtts, är en förutsättning för förbättring. Enligt VA chefen sker inte någon löpande redovisning/rapportering utifrån VA policyns och VA handlingsplanens strategier och mål till kommunstyrelsen eller till teknik- och utvecklingsutskottet. Det sker inte heller någon rapportering avseende ledningsnätets kvalitet, förnyelsetakt eller verksamhetens utmaningar.

Verksamheten rapporterar årligen statistik och nyckeltal till *Svenskt Vatten*. I granskningen har vi tagit del av verksamhetens egen årsredovisning 2021 för VA-enheten. I denna redovisas bland annat verksamheten både utifrån ett ekonomisk och ett verksamhetsmässigt perspektiv. Denna redovisning redovisas enligt uppgifter inte till kommunstyrelsen.

Bedömning

Sker en tillräcklig rapportering till kommunstyrelsen?

Delvis.

Vi bedömer att det inte helt sker en tillräcklig rapportering till kommunstyrelsen. Vi bedömer årsredovisning för VA-verksamheten för år 2021 har fastställts av kommunfullmäktige enligt Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster.

De VA-dokument som har antagit bland annat VA-policy och VA-handlingsplan där det framgår strategier och mål har enligt vår uppfattning inte följts upp. Inte heller någon löpande dokumenterad redovisning kring VA-verksamheten bedöms ske.

2022-12-15

Carl Gustaf Folkesson

Uppdragsledare

Carl-Magnus Stenehav

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Tingsryds kommunrevision enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den 2022-04-25. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.